

ΉΜΕΣ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Η ΉΜΕΣ Η ΜΕ ΟΛΙΓΗ; (Μάιος 2009)

Συγγραφέας: ΔΗΜΟΣ ΤΣΑΝΤΙΛΗΣ

Είναι το Ευρωκοινοβούλιο δημοκρατικό; Ως ένα βαθμό, ΝΑΙ. (Ως έναν άλλο, προφανώς, ΟΧΙ). Οι 736 βουλευτές του (22 Έλληνες) εκλέγονται, για πέντε χρόνια, ταυτόχρονα σε όλα τα κράτη, που συμμετέχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το εκλογικό σύστημα είναι η απλή αναλογική. Οι εκλογικές περιφέρειες, τα επιμέρους εθνικά κράτη.

Όμως, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν είναι ένα Κοινοβούλιο, όπως όλα τα άλλα. Ήλλωστε και η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι μια ένωση κρατών, όπως όλες οι άλλες. Τα κράτη, που συμμετέχουν, έχουν εκχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση ουσιαστικές νομοθετικές αρμοδιότητες και το Κοινοτικό Δίκαιο, όπως ονομάζεται η νομοθεσία που μας έρχεται από τις Βρυξέλλες, υπερισχύει της εθνικής μας νομοθεσίας. Ακόμη και της συνταγματικής.

Νομοθεσία και πολιτικές, στους τομείς στους οποίους η αρμοδιότητα έχει εκχωρηθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση, «συν-αποφασίζονται» σήμερα από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Μια ουσιαστική διαφορά με τα Εθνικά Κοινοβούλια είναι ότι, σε αντίθεση με αυτά, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν προτείνει το ίδιο νομοθεσία. Για την πρόταση νέας νομοθεσίας και την εφαρμογή νέων πολιτικών, αρμόδια είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή που δρα συνήθως ύστερα από εντολή του Συμβουλίου. Κάτι, συνεπώς δεν πάει καλά με τον διαχωρισμό των εξουσιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εκτελεστική εξουσία (Επιτροπή, Συμβούλιο) παρεμβαίνει καθοριστικά στο έργο της νομοθετικής (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο).

Υπάρχει, ωστόσο, εμφανής πρόοδος σε σχέση με το παρελθόν. Οι αρμοδιότητές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ήταν αρχικά εξαιρετικά περιορισμένες και οι βουλευτές του ορίζονταν από τα εθνικά Κοινοβούλια. Πέραν του συμβουλευτικού του χαρακτήρα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (η «Συνέλευση», όπως τότε λεγόταν) είχε δικαίωμα veto μόνο σε ορισμένα θέματα του Κοινοτικού Προϋπολογισμού. Από το 1970 και μετά, το δικαίωμα veto επεκτάθηκε και στον διορισμό των μελών της Επιτροπής. Το πρώτο μεγάλο βήμα προς τον εκδημοκρατισμό της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έγινε το 1979: οι βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκλέγονται έκτοτε με απ' ευθείας ψηφοφορία

από τους Ευρωπαίους πολίτες στα κράτη-μέλη.

Μετά την επικύρωση της Συνθήκης του Maastricht το 1993 έγινε το δεύτερο μεγάλο βήμα προς την κατεύθυνση του εκδημοκρατισμού και του ελέγχου της νομοθετικής εξουσίας: το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «συναποφασίζει» πλέον ισότιμα με το Συμβούλιο την Κοινοτική νομοθεσία και τις μακροχρόνιες πολιτικές. (Η Επιτροπή υποβάλλει ταυτόχρονα στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο την πρόταση της για την θέσπιση νομοθεσίας. Συνήθως ακολουθεί ένα πολύπλοκο πήγαινε έλα ανάμεσα στα δύο όργανα μέχρι να συμφωνήσουν σε μια «κοινή βάση» πριν η πρόταση ψηφιστεί και γίνει νόμος).

Το ερώτημα που τίθεται είναι: ποιος ελέγχει τους Ευρωπαίους νομοθέτες; Η απαισιόδοξη απάντηση θα ήταν: δυστυχώς κανείς. Και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο; Ποιος είναι ο ρόλος του στην διαμόρφωση της Κοινοτικής νομοθεσίας που επηρεάζει καθοριστικά σημαντικές πτυχές της ζωής των Ευρωπαίων πολιτών; Η αισιόδοξη απάντηση θα ήταν: το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που από συμβουλευτικό όργανο στα πρώτα του βήματα, τείνει να μετεξελιχθεί σταδιακά σε πραγματικό κοινοβούλιο που θα ασκεί ουσιαστικότερη νομοθετική εξουσία και έλεγχο.

Ο δρόμος προς τον εκδημοκρατισμό της λειτουργίας των Κοινοτικών οργάνων είναι, ωστόσο, μακρύς και οι Βρυξέλλες παραμένουν για τον Ευρωπαίο πολίτη μια απόμακρη και δαιδαλώδης γραφειοκρατία. Ιδού, λοιπόν, οι κυριότεροι λόγοι για το λεγόμενο «δημοκρατικό έλλειμμα» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και, κατ' επέκταση, του συνόλου των Κοινοτικών οργάνων: ελλειμματικός δημοκρατικός έλεγχος και αδιαφάνεια.

Αν μάλιστα στο Ευρωπαϊκό δημοκρατικό έλλειμμα προστεθεί και το λίαν υπαρκτό δημοκρατικό έλλειμμα των εθνικών κυβερνήσεων, ιδίως όσον αφορά θέματα που αποφασίζονται με αδιαφανείς διαδικασίες στις Βρυξέλλες, τότε έχουμε ένα πανευρωπαϊκό δημοκρατικό έλλειμμα στο τετράγωνο.

Τι πρέπει να γίνει; Πρέπει να περιμένουμε τον αργόσυρτ

ο εκδημοκρατισμό της έμμεσης δημοκρατίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή μπορούμε να τον επισπεύσουμε εισάγοντας στοιχεία άμεσης δημοκρατίας; Και αν ναι, ποια; Δεν είναι λίγοι, και δεν ανήκουν κατ' ανάγκη στην ακροδεξιά ή την

ακροαριστερή περιοχή του πολιτικού φάσματος, αυτοί που ανακαλύπτουν ξανά την ξεχασμένη γοητεία των δημοψηφισμάτων (ιδίως όταν ελπίζουν σε μια νίκη των ΟΧΙ). Αλτερμοντιαλιστές και πράσινοι, σοσιαλδημοκράτες και συντηρητικοί ευρωσκεπτικιστές απαιτούν παντού δημοψηφίσματα.

Εμπλουτίζουν, άραγε, τα δημοψηφίσματα την έμμεση ή αντιπροσωπευτική δημοκρατία; Εν πρώτοις, η διεξαγωγή τους δεν είναι σήμερα παντού εφικτή. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, το Σύνταγμα δεν προβλέπει τέτοιου είδους διαδικασίες. Στην Ιρλανδία, αντιθέτως, τις απαιτεί. Τυχεροί οι Ιρλανδοί; Το ΟΧΙ τους στο δημοψήφισμα για την επικύρωση της Συνθήκης της Λισαβόνας, που θα υποκαθιστούσε το αποτυχημένο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα (που είχε με την σειρά του, προσκρούσει στα προηγούμενα ΟΧΙ της Γαλλίας και της Ολλανδίας) ηχεί ακόμα στους γκρίζους διαδρόμους των Βρυξελλών.

Πρέπει άραγε τα εθνικά συντάγματα να αλλάξουν, ώστε να νομιμοποιούν ή και να απαιτούν παρόμοια δημοψηφίσματα; Θα έπρεπε, αν τα δημοψηφίσματα ήσαν όντως δημοκρατικά. Είναι όμως; Κατά την γνώμη μου, όχι. Σκεφθείτε, αν ο Λαός αποφάσιζε με δημοψηφίσματα, μόνος και ανεξάρτητα από τους εκλεγμένους αντιπροσώπους του, θα είχαμε ακόμη την ποινή του θανάτου, δεν θα είχαμε ενταχθεί στην ΕΟΚ, θα πληρωνόμαστε ακόμη σε δραχμές, η ομοφυλοφιλία και η μοιχεία θα ήσαν έγκλημα, η περιβαλλοντική νομοθεσία θα ήταν πιο κουτσή και στις ταυτότητές μας θα αναγραφόταν φαρδιά-πλατιά το θρήσκευμά μας. Νοιώσατε, μήπως, ένα ρίγος να διαπερνά την ραχοκοκαλιά σας, διαβάζοντας αυτές τις ακροτελεύτιες γραμμές; Εγώ το ένιωσα, γράφοντάς τες.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο ένθετο «Ο ΔΑΙΜΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ» της Εφημερίδας «ΑΥΓΗ», 3 Μαΐου 2009, σ. 10.